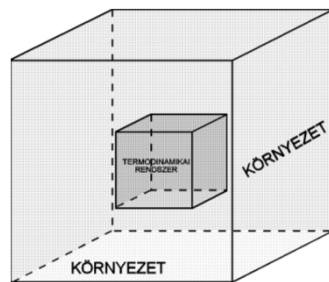

HATÁRFELÜLETI JELENSÉGEK

1

A termodinamikai rendszer

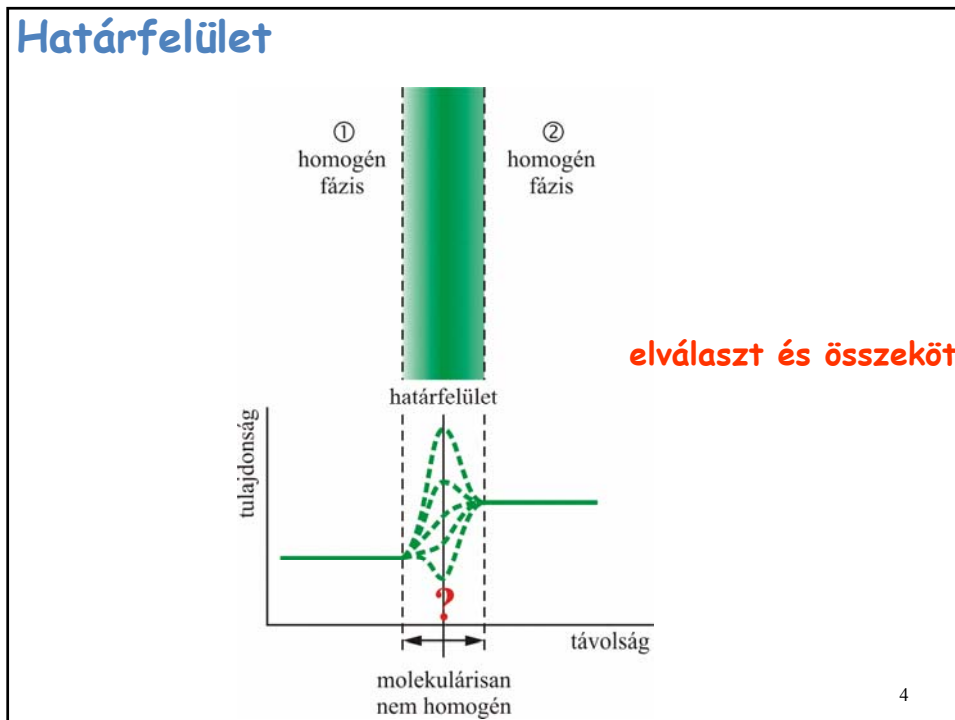
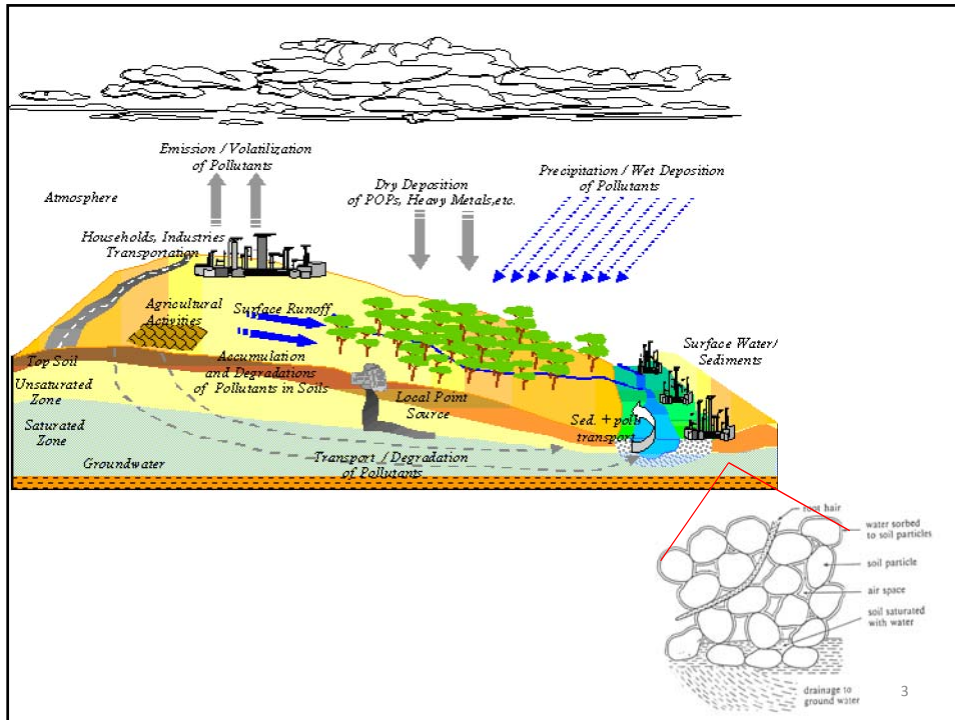
Megfigyeléshez ki kell választanunk egy kezelhető méretű rendszert

TD rendszer: a világ azon **HATÁRFELÜLETTEL** elválasztott része, amelynek tulajdonságait vizsgáljuk

Környezet: minden ami a rendszeren kívül van

2

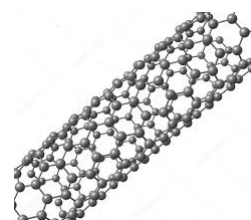
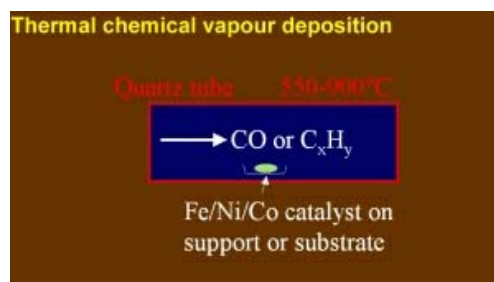
Határfelületek előállítása

1. Diszpergálással (top down)

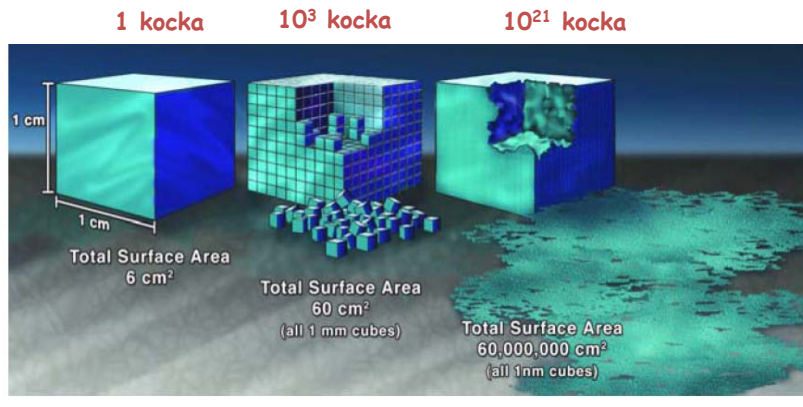
5

2. Szintézissel (bottom up): pl. gőzfázisú rétegleválasztás

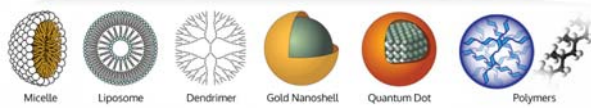
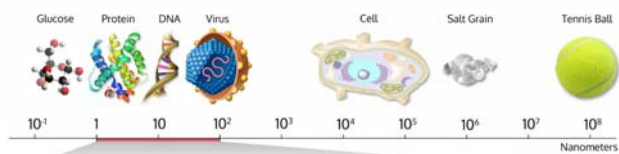
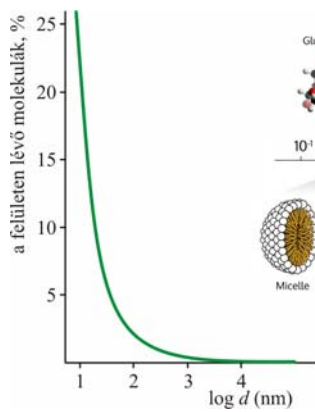
6

Részecskeméret vs. felület

Felületi és tömbfázisbeli részecskék aránya
felület/térfogat arány

7

10⁻⁹ m – 10⁻⁶ m
„kolloid” mérettartomány
(szubmikroszkópos méret)

Fajlagos felület [m²/g]

A felületi és tömbfázisbeli molekulák arányának részecskéátmérő-függése

Gömb: $A=4\pi r^2$

$$A_s = \frac{\text{felület}}{\text{tömeg}}$$

8

A részecskék jellemzése

- méret
- tartomány eloszlás
- alak (morfológia)

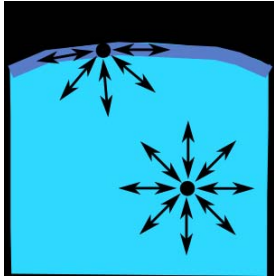

alaki tényező

az l/d arány $1,5 \cdot 10^3$ is lehet (ld. azbeszt)

Miért kitüntetett a felületi pozíció?

A HATÁRFELÜLETBEN LÉVŐ MOLEKULÁK ENERGIATÖBBLETTEL RENDELKEZNEK

Ha egy folyadékmolekulát a felületi rétegbe akarunk juttatni, akkor annak erőt kell legyőznie.

$$\gamma = \left(\frac{\partial G}{\partial A_s} \right)_{p,T}$$

felületi feszültség

$$dW_{fel} = \gamma dA_s$$

felületi munka

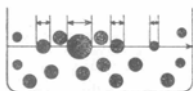
	$\gamma_{293\text{ K}}$ mJ/m ² vagy mN/m	kölcsönhatás
He(l)	0,308	diszperziós
n-hexán	18	diszperziós
víz	72	H-híd
Hg(l)	472	fémek kötés
BaSO ₄	10 ³	ionrács

DISZPERZ RENDSZEREK CSOPORTOSÍTÁSA

1. A HALMAZ SZERKEZETE SZERINT

INKOHERENS

összefüggő közeg,
fluid jellegű

KOHERENS

összefüggő váz,
szilárd/rugalmas

11

2. HALMAZÁLLAPOT SZERINT

Gázközegű:
aeroszolok

Folyékonyközegű:
lioszolok

Szilárdközegű:
xeroszolok
+ összetett rendszerek

L/G folyadék aeroszol:
köd, permet

S/G szilárd aeroszol:
füst, kolloid por, légköri
aeroszolok, **szmog**

G/L gázlioszol, hab
L/L folyadék lioszol,
emulzió
S/L kolloid
szuszpenzió, szolok

G/S szilárd hab:
polisztírol hab

L/S szilárd emulzió: opál,
igazgyöngy

S/S szilárd szuszpenzió: pigmentált
polimerek

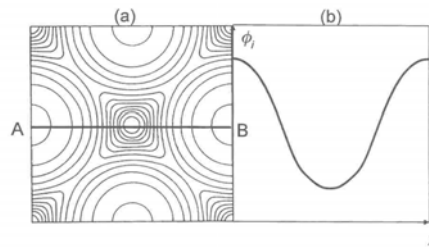
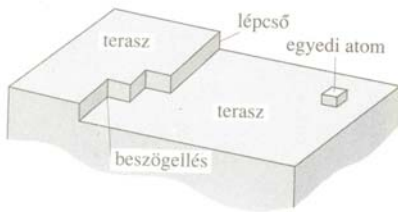
12

3. AZ ÉRINTKEZŐ FÁZISOK HALMAZÁLLAPOTA SZERINT: S/S; S/L; S/G; L/L; L/G

13

4. A FELÜLET GEOMETRIÁJA SZERINT: SÍK VS GÖRBÜLT

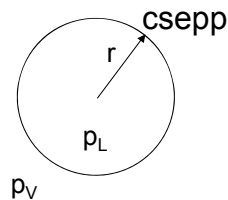

He atom szilárd Xe (100) felületen

14

A felületi többletenergiával kapcsolatos jelenségek

1. Görbült felületek tenziója

A felületi feszültség miatt a csepp belsejében többletnyomás van

$$p_L = p_v + \frac{2\gamma LV}{r}$$

$$\Delta p = p_L - p_v$$

Young-Laplace

Buborék átmérő (2r) (μm)	Δp (Pa)	Δp (atm)
1000	288	0.00284
3.0	96000	0.947
0.3	960000	9.474

15

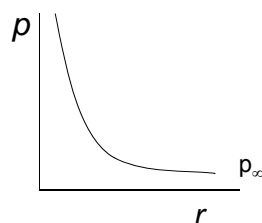
Folyadékcsépp

Telítési gőznyomás az r görbületi sugarú folyadékcsépp felszín közelében

$$p = p_\infty e^{-\frac{2\gamma V_m}{rRT}}$$

p_∞ a sík felület feletti telítési gőznyomás
T hőmérsékleten

V_m a folyadék móltérfogata
 r a csepp sugara

izoterm desztilláció jelensége

16

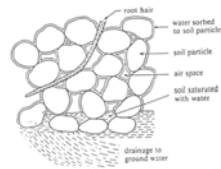
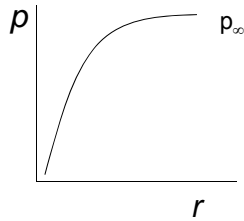

Gőzűreg (buborék, pórus)

Telítési gőznyomás az r görbületi sugarú buborék felszín közelében

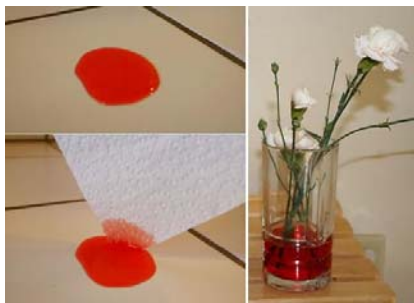
$$p = p_{\infty} e^{\frac{-2\gamma V_m}{rRT}}$$

p_{∞} a sík felület feletti telítési gőznyomás
 T hőmérsékleten
 V_m a folyadék móltérfogata
 r a buborék sugara

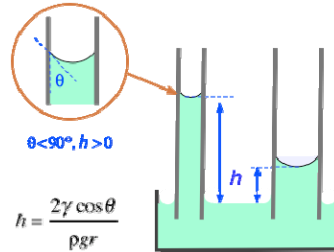

17

2. Kapillárisemelkedés

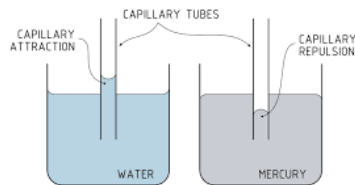
θ peremszög

$$h = \frac{2\gamma \cos \theta}{\rho g r}$$

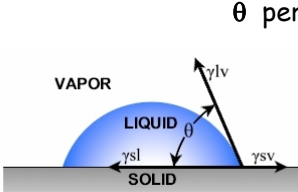
$$2r\pi\gamma \cos \theta = r^2\pi h\rho g$$

$$\frac{2\gamma \cos \theta}{r} = h\rho g = \Delta p_{hidroszt}$$

18

3. Kontakt nedvesedés

θ peremszög

Young egyenlet

$$\gamma_{sv} = \gamma_{sl} + \gamma_{lv} \cos\theta$$

szétterülés $\theta = 0$

19

A NEDVESEDÉST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

- FELÜLETKEZELÉS (hidrofil - hidrofób jelleg megváltoztatása)**
pl. festés
zsírtalanítás
- A FOLYADÉKFÁZIS TULAJDONSÁGÁNAK MEGVÁLTOZTATÁSA**
Oldott anyagokkal

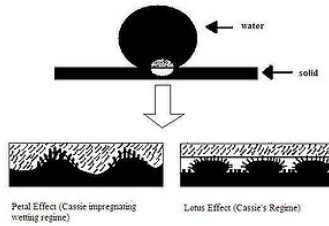

felületaktív anyagok: kettős természet (amfifil)

LIOFIL (hidrofil)   LIOFÓB (hidrofób)

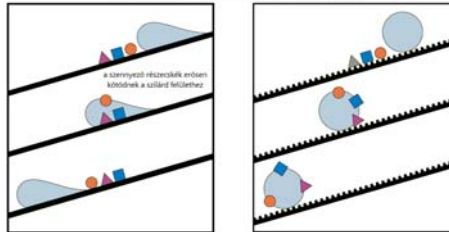
20

3. A FELÜLETI ÉRDESSÉG SZEREPE

Lótusz-effektus: mikrostrukturált, hidrofób (víztaszító) felületek öntisztuló képessége

A "lótusz-effektus" mechanizmusa

sima neutrális felület: a szennyező részecskéken átgördül a vízcepp

érdes hidrofób felület: a legördülő vízcepp lemossa és magával viszi a szennyező részecskéket

21

AZ AMFIFIL ANYAGOK CSOPORTOSÍTÁSUK

- A hidrofób rész töltése alapján

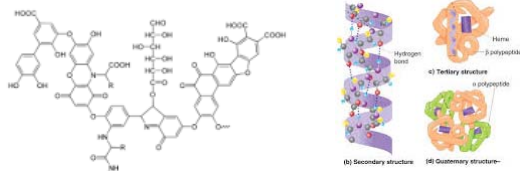
Anionos $R-COO^- X^+$ Pl. karbonsavak sói (szappanok)

Kationos $R-N^+(CH_3)_3 Y^-$ Kvaterner ammónium sók

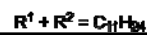
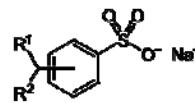
Nemionos $R-Z-(CH_2-CH_2-O)_n H$ Z = pl. O, S, NH

- Eredetük szerint

Természetes pl. huminsavak, fehérje

Szintetikus pl. szappan, alkil-benzol szulfonátok Na sója

22

Viselkedésük levegő/oldat határfelületen T=áll.

oldat $\rightleftharpoons$ felület n $\rightleftharpoons$ micella

itt: vizes oldat

c_M Kritikus micellakonzentráció

tenzidkoncentráció $\rightarrow$

csökken felületi feszültség

állandó

felületi többletkonzentráció, mol/m²

$$\Gamma = -\frac{c}{RT} \frac{d\gamma}{dc}$$

dúsulás a felületen

23

Micella Inverz (fordított) micella

akár több-100 molekula is alkothat egy micellát

Na-sztearát vízben Ca-sztearát olajban

24

